

R O K M I L O S T I

...ještě je noc, jen kdesi v dálce nad obzorem nebe už bledne, svítá. Václav Mareček ze Sulkovce zavírá rychle vrátka, sotvaže jimi stačila Rozára proklouznout, a pevným krokem se vydává na cestu. Za okny je tma, spí však jen málokdo. Už i sedmdesátník Martin Metela s Annou vyšli a Matěj Ilek s Marinou. Václav Skřípský jde sám, Tomáš Šíp se sestrou. Jan Jakubů, sedlák, jde s mladou ženou i se synem po nebožce ... Polomští muži se vydali většinou sami, ženy zůstaly doma, zdraví jim to nedovoluje. Jde sedlák Josef Břenek i Jan Havel, podruzi Galla i Žíla i pohůnek Jan Vilím ... Stisk ruky, tichý pozdrav, povzbuzení ... Pomalu svítá, z červánků se rodí slunce, ráno voní po jaru, rosa osvěžuje krok. V kancelářích kunštátského panství je už vše připraveno. Rozhovor o víře začíná.

Dne 15. května 1782 v sedm hodin ráno započalo přihlašování evangelíků na kunštátském panství. Nejdříve ze vsi Louka, pak další a další, konečně Polom a zakrátko i Sulkovec. Otázka stíhá otázku, přicházejí noví a noví zájemci, obec za obcí. Trvání komise končí až 25. června 1782. Písař pozorně zapisuje odpovědi na čtyři neustále se opakující otázky: Věk, jméno a postavení? Jaké jste víry? Jaké máte pochybnosti o víře katolické? Chcete přesto být katolíkem? Odpověď na třetí a čtvrtou otázku může psát po paměti - odpovídají většinou úplně stejně. Ještě vlastnoručně potvrdit to, co bylo zapsáno: Píší tři svislé čárky, už se nemusejí skrývat, křížků se nadělali víc než dost.

Podobně jako zjara v Sulkovci a v Polomi, po celý rok 1782 - v tzv. roce milosti - konaly se na jednotlivých panstvích v Čechách i na Moravě rozhovory před duchovní komisí. Přístupoval každý, kdo byl schopen přijít: staří, mladí i odrostlejší děti, aby se veřejně vyznali ze své víry zděděné po otcích, z víry tajně předávané z generace na generaci často s nasazením života. Na cestě ke komisi se setkávali ti, kteří své smýšlení vzájemně znali, stejně jako ti, kteří s údivem v blízkém sousedovi poznávali bratra ve víře. Na stejnou cestu se vydávali sedlák, podruh i děvečka rovni před Bohem, s nadějí, že i oni dostanou duchovního pastýře, aby mohli víru nejen veřejně vyznávat, ale také se v ní vzdělávat a duchovně růst.

Toleranční patent vyhlášený císařem Josefem II. v říjnu 1781 nepřinesl ani rovnost vyznání, nekatolíky pouze trpěl - toleroval, ani nedovolil navázat na protestantskou tradici domácích. Dovolil však přihlásit se ke dvěma silným protestantským církvím zahraničním - k luterské (nebo-li augsburské) a ke kalvínské (nebo-li helvetské). V řadě míst však lidé přesto uváděli, že jsou víry beránkovy, či husitské, někde bratrské.

V Polomi a v Sulkovci byli již poučeni a hlásili se k víře helvetské, kterou někteří nazývali reformitskou. Z odpovědí je zřejmé, že evangelíci se na setkání s komisí připravili a dohodli se, jak budou odpovídat. Nasvědčuje tomu zejména odpověď na třetí otázku (pochybnosti o katolické víře), na niž v obou obcích shodně odpovídají „že se odňal kalich Páně“.

Dle prováděcích nařízení tolerančního patentu směl být evangelický sbor ustaven jen tam, kde se našlo sto rodin nebo pět set duší. Sborny tedy vznikaly na velkém území. Evangelíci ze Sulkovce a z Polomi byli přiřazeni ke sboru ve Veselí, kde bylo již v roce 1782 započato se stavbou evangelické modlitebny.

Významnou roli nejen při stavbě veselského kostela, ale i při formování celého sboru sehrál učitel Tomáš Juren, rodák z Prosetína, který působil v předtolerančním období jako kantor v Sulkovci. Již tehdy bylo známo jeho skutečné smýšlení a jako kacír byl držen osm dní v Olešnici v „podzemním žaláři“ a po té propuštěn z učitelské služby. Tomáše Jurena si v celém kraji vážili a do Ubušína, kam se odstěhoval, za ním chodili na radu zejména ve věcech náboženských. Je tedy zřejmé, že příprava souvěrců na rozhovor s duchovní komisí byla i jeho dílem. Byl to pravděpodobně on, kdo tajným evangelíkům v Sulkovci a okolí vysvětlil, že tzv. helvetské nebo-li reformované vyznání je víře jejich otců blízké nejen věroučně, ale i formálně, např. prostou výzdobou svých kostelů. A byl to zřejmě také Tomáš Juren, kdo se v bouřlivých začátcích veselského sboru podílel na utváření jeho pevné podoby.

Začátky většiny tolerančních sborů byly nesmírně těžké, trvalý zápas s bídou střídalo nepochopení, často i útoky okolí. Obtížné bylo i získávání prvních farářů-pastorů, kteří přicházeli většinou z Uher a potýkali se nejen s chudobou sboru, ale také s nepoddajnou češtinou. Přes všechna tato úskalí se život tolerovaných evangelíků v nově utvářených sborech rozvíjel a soužití ve většině obcí našlo únosný způsob bytí.

V tabulkovém zpracování tolerančních přihlášek z obcí Sulkovec a Polom jsou zachycena jména tehdejších evangelíků, jejich věk a postavení. Nedospělé děti byly v rámci domu uváděny souhrnně, jméno a věk písař nezapisoval.

Ačkoliv jde v přihláškách o údaje velmi kusé a odpovědi na otázky víry jsou téměř identické, dokreslují toleranční přihlášky i z těchto obcí společenské dění na konci 18. století, a přispívají tak k pochopení života venkovanů z pohledu, který z běžných historických materiálů neznáme. Odpovědi skutečných jednotlivců se tak stávají cenným pramenem k dějinám obcí i

celé země. Cesta konkrétních jedinců ke komisi , často do vzdálené panské kanceláře, pak svědectvím o jejich statečnosti. Neznáme jejich tvář, nevíme jaký měli hlas, víme jen, že chtěli žít v pravdě.